

DENÍK

[Studentská sleva 50 %](#)[Česko](#)[Svět](#)[Ekonomika](#)[Komentáře](#)[Studio N](#)[E-shop](#)[Další ▾](#)

3. února 2021 11:40 [Rozhovory](#) [Sněmovní volby 2021](#) [Ústavní soud](#)

Rozhodnutí Ústavního soudu mě překvapilo. Řešením může být i návrat do 90. let, říká právník Kysela

JAN TVRDOŇ

Foto: Gabriel Kuchta, Deník N

Strany v obou komorách Parlamentu se po rozhodnutí Ústavního soudu budou

muset urychleně dohodnout, jak se budou v podzimních volbách do Sněmovny přepočítávat hlasy. O možnostech, které se nabízejí, i o samotném verdiktu hovořil s Deníkem N ústavní právník Jan Kysela.

Ústavní soud zrušil přepočet hlasů na mandáty. Obě komory Parlamentu se nyní musí shodnout na novém postupu, aby šlo – laicky řečeno – vůbec počítat volby, je to tak?

Přesně tak. Nebyly zrušeny volební kraje, proto zhruba víte, ve kterých krajích se volí. Víte ve kterých krajích můžete podávat kandidátky. V podstatě můžete i pořádat volby, nejsou zrušeny okrskové volební komise. Ale nevíte už, co máte s těmi hlasy dělat. A to je dost podstatné. Bez toho, abyste pracoval s tou matematickou metodou, nemají volby smysl.

Dlouhodobě se mluví o znevýhodnění menších stran v malých volebních obvodech. Dává podle vás v tomto ohledu rozhodnutí Ústavního soudu smysl?

To rozhodnutí smysl dává, ale přesto mě překvapilo. Až do minulého týdne jsem si nemyslel, že by k tomu Ústavní soud sáhl. Mimo jiné mi přišlo, že se podání senátorů zásadně neliší od staršího podání senátorů, které se týkalo volebních výsledků z roku 2006 ve vztahu k Libereckému kraji.

Shodou okolností tehdy rozhodnutí, které Ústavní soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost, psal profesor Filip jako asistent soudce zpravodaje. Dnešní rozhodnutí píše profesor Filip jako soudce zpravodaj. Usuzoval jsem, že když ten problém nespočíval v protiústavnosti ve vědomí pana profesora Filipa tehdy, nebude spočívat v protiústavnosti ani teď.

Z čeho vyplývalo znevýhodnění menších stran v současném modelu? Z kombinace d'Hondtovy formule a volebních krajů?

Přesně tak. D'Hondtův dělitel sám o sobě není problematický. Z pohledu matematického modelování trochu svědčí větším politickým stranám, ale to se chtělo. Vzpomeňte si na 90. léta, která vnesla do debat velký problém, jestli bude volební systém umožňovat vytváření většinových vlád.

Proto se opoziční smlouva rozhodla s tím radikálně hnout. Ústavní soud ale řekl, že to je přehnané, protože pod pláštíkem poměrného volebního systému bylo něco, co poměrný systém nebyl. Hledala se varianta, která uspokojí Ústavní soud, ale budou v ní provětšinové prvky, což v zásadě d'Hondt je.

V tomto ohledu tato metoda sama o sobě problematická není. Klíč je v její aplikaci na 14 krajů, protože ty se liší velikostí nebo početností voličů.

Je možné, že nějakými drobnějšími úpravami volebního zákona by ten model byl akceptovatelný a podařilo by se odstranit vysokou míru disproporcionality, která se v některých volbách projevuje.

Jak dosud fungoval český volební systém

Menší strany potřebovaly ve sněmovních volbách získat v průměru výrazně více hlasů než ty větší. Důvodem je zejména to, že sice platí pětiprocentní hranice nutná pro vstup do Sněmovny, křesla se ale dělí ve 14 krajích prostřednictvím d'Hondtova dělitele.

Počet hlasů pro strany v každém kraji se vydělí postupně řadou celých čísel podle počtu rozdělovaných křesel. Pokud se tedy na Karlovarsku volí pět poslanců, dělí se hlasy stran čísly 1, 2, 3, 4 a 5. Pět křesel získává pět nejvyšších podílů, které se mezi všemi stranami vyskytnou.

Kraje jsou různě velké, a zatímco například ve Středočeském kraji nebo v Praze se rozděluje přes 20 mandátů, na Karlovarsku a Liberecku jsou to pouze jednotky. To se určuje podle celkového počtu odevzdaných hlasů, tedy v praxi podle lidnatosti. Na menší strany tak v malých krajích žádné mandáty nezbydou, volební práh je v nich výrazně vyšší, než je celostátní hranice pět procent.

V této situaci se musí najít dohoda obou komor. Parlament musí přijít s řešením, jak za osm měsíců uspořádat volby. Musí se to odehrát v rámci poměrného volebního systému, jak chce Ústava. Jinak jsou možnosti otevřené.

Ano.

Realita je taková, že strany už řeší kandidátky a primárky. Jaké jsou ale praktické možnosti řešení tohoto problému a kolik je na to času?

Horší by bylo, kdyby soud zrušil volební kraje. To by se nemohly konat ani primárky, protože byste vůbec nevěděl, na jaké platformě se volby uskuteční. Nyní se ale mění „jen“ to, co se odehrává po rozdělení voličských hlasů. To znamená to počítání.

Příprava voleb tedy může probíhat dál. Co se bude dít s volebními koalicemi, je otevřené. Kdybychom se podívali do poměrů 90. let, tehdy neplatilo kvorum deseti, patnácti a dvaceti procent, ale nebylo to ani pro všechny pět. Byly tehdy hendikepovány určitým zvýšením na sedm a devět procent.

Sněmovna a Senát budou muset jako první rozhodnout, jestli nechají pro koalice pět procent, nebo se vrátí k původní metodě, tedy že se to bude pro dvoučlenné, tříčlenné koalice trochu ztěžovat.

Návrat do 90. let

A pokud jde o přepočítání na mandáty?

To bude gros diskusí. Existuje tam víc variant, včetně těch nejjednodušších, o kterých dříve mluvili pan docent Antoš i pan docent Wintr: stačilo by propočítat, jaký efekt z hlediska odstranění disproportionality by mělo, kdybyste hlasy po odevzdání nepřičklí krajům, v nichž se pak určují počty poslanců, ale že byste v prvním kroku z hlediska celostátního výsledku přičklí mandáty stranám a teprve tyto mandáty, které by už strany měly, byste umisťoval do volebních krajů.

Tím byste úplně odstranil ten faktor, jestli je kraj velký, nebo malý a jestli se tam malé strany budou chytat. Takto by malá strana věděla, že v celostátním výsledku má za svých šest procent dostat tolik poslanců. Pak je méně podstatné, v jakém kraji je má, protože podstatné je, že je vůbec má.

To v zásadě vůbec nesouvisí s volebním systémem a nezáleží na tom, jestli používáte d'Hondtovu metodu. Šlo by o to spočítat, jestli toto stačí. Kdyby to stačilo, byla by taková dohoda podle mě možná vcelku rychle. Nebo se můžete propracovávat k původnímu půdorysu z devadesátých let.

To byla dvě skrutinia, pokud se nepletu.

Přesně, tehdy to byla Hagenbach-Bischoffova metoda. Skrutinia vám otevírají prostor pro kompenzaci disproporcionality z hlediska počítání výsledků v jednotlivých krajích. To samozřejmě není všechno, variant je víc. Skoro se mi zdá, že když někdo bude chtít provádět relativně minimalistické zásahy, je i tady prostor pro hledání. Vždy to ale musí spočítat. Na papíře to úplně nepoznáte.

Jaký volební systém v Česku fungoval do roku 2002?

Volilo se v osmi volebních obvodech, které kopírovaly krajské zřízení z předrevolučních dob. Hlasy se rozdělovaly nadvkrát, ve dvou skrutiniích.

Nejprve se hlasy rozdělovaly na úrovni volebních obvodů. Celkový podíl hlasů voličů se podělil počtem rozdělovaných mandátů (+1). Tedy kdyby volilo 100 lidí a rozdělovala se čtyři křesla, základem by byla matematická formule $100:5 (4+1)$. Výsledek každé strany v kraji by se následně dělil tímto číslem a strany by získaly tolik křesel, kolikrát by se tento podíl vešel do jejich volebního zisku.

Hlasy, které se pro přepočítání v jednotlivých volebních obvodech nevyužily, se přesunuly na celostátní úroveň. Zde se v druhém skrutiniu hlasy opět převedly na mandáty stejným systémem. To kompenzovalo menším stranám nižší zisky v jednotlivých krajích.

Není problém, že nyní mají obě komory velice rychle vyprodukovat nějaký systém, ale nemusí mít čas domyslet důsledky? Nebylo by rozumnější rozhodovat o tom až po volbách?

Lepší by bylo, kdyby o tom soud rozhodl před rokem. Ve chvíli, kdy bylo zřejmé, jaké rozhodnutí se rýsuje, ho dost dobře nemůžete na další rok schovat do šuplíku. Ve chvíli, kdy byl návrh podán, už s tím Ústavní soud nemohl udělat nic jiného než o něm rozhodnout. A to rychle. S tím, že je to nevhodné časování, souhlasím.

V odpovědi profesora Kysely jsme původně mylně uvedli, že by rozhodnutí dle něj šlo odložit za horizont voleb. Kysela však říká, že Ústavní soud nemohl dost dobře dnešní výsledek zdržovat, když byl návrh podán soudcem zpravodajem. Za chybu v přepisu se omlouváme.

Myslím, že se politické strany musí dohodnout, protože jim nic jiného nezbývá. Současní platí, že když hledáte prostou většinu, nutně se nemusí dohodnout všechny strany. Ve Sněmovně se dohodnou ty, které mají 101 hlasů, v Senátu ty, které mají 41. Jde o to, jak se to protne. Čím radikálnější změnu byste chtěl do systému vnášet, tím méně pravděpodobné je, že najdete shodu, když máte s tímto systémem za 20 let zažitou zkušenost.

Mně se zdá, že se bude pracovat na drobnějších posunech, jak jsem o tom mluvil, nebo o návratu ke skrutiniím. Je jasné, že strany budou mít na začátku rozdílné názory. Také se musí uskutečnit jednání poslaneckých a senátorských klubů. Tam se ukáže, nakolik jsou jejich názory slučitelné a neslučitelné. Musí se stanovit harmonogram, jak se má postupovat kupředu, aby v přípravě volebního procesu nedošlo k fatálním prodlevám. Jednoduché to není, ale není to nemožné.

Pokud máte připomínku nebo jste našli chybu, napište na editori@denikn.cz